

Η τεχνητή νοημοσύνη δεν σκέφτεται

Ο καθηγητής της Οξφόρδης Λουτσιάνο Φλορίντι μιλάει στην «Κ» για τους μύθους και τις αλήθειες της νέας εποχής

Συνέντευξη στον ΜΑΝΩΛΗ ΑΝΔΡΙΑΤΑΚΗ

Όταν έχετε την ευκαιρία να συναντήσετε, έστω διαδικτυακά, έναν από τους πιο επιφανείς σύγχρονους φιλοσόφους της πληροφορίας, η πρώτη ερώτηση που έρχεται στο προσκήνιο της σκέψης σας αφορά τα δυστοπικά σενάρια ανάπτυξης της τεχνητής νοημοσύνης (Τ.Ν.). Θα επιζητούμε από τη διαφαινόμενη παντοδυναμία των πανίσχυρων μηχανών; Επειτα, θα να μάθες αν όντως ευνοούνται κάποιοι άλλοι δημοφιλείς όροι που σχετίζονται με την Τ.Ν., όπως η έννοια του «μαύρου κουτιού». Πώς θα συμψηφισθούν με τις εξηγήσεις από εμάς μηχανές, όταν δεν έχουμε τον τρόπο που παίρνουν τις αποφάσεις τους; Ο Λουτσιάνο Φλορίντι, καθηγητής Φιλοσοφίας και Ηθικής της Πληροφορίας στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, είναι συγγραφέας μιας σειράς σπουδαίων δοκιμίων για την ψηφιακή εποχή και την «εινφοσφαίρα», ξεκαθαρίζει αμέσως το τοπίο.

«Το πρόβλημα είναι ότι τα μέσα επικοινωνίας κυρίως τις διαμεσολαύσεις που φέρει η Τ.Ν., μού λέει, «περισσότερο από ό,τι τις ευκαιρίες». Και προσθέτει: «Υπάρχουν τρεις μύθοι για την Τ.Ν. Ο ένας είναι ότι μια μέρα θα σκέφτεται εξηγούμενα από τους ανθρώπους, να ξέρουμε πώς να το κάνουμε αυτό, οπότε έχουμε το. Είναι ανύπαρκτο. Ο άλλος είναι το "μαύρο κουτί". Η Τ.Ν. δεν σκέφτεται. Μετασχηματίζει κάποια δεδομένα σε άλλα δεδομένα. Κι ο τρίτος μύθος είναι ότι δεν μπορείς να τη ρυθμίσεις. Κινείται τόσο γρήγορα, είναι πά- ντα πιο μπροστά, λέει. Ότι αυτό αλβανικά, δυο τοίχους, αν δεν μιλάς έτσι, δεν νοιάζει. Το "μαύρο κουτί" ειδικά, είναι ένα υπαρκτό πρόβλημα, για το οποίο σε πέντε χρόνια από σήμερα δεν θα μιλάμε καθόλου, γίνεται τρομερή πρόοδος σε αυτό το πεδίο».

– Οι διακινδυνεύσεις, όμως, είναι υπαρκτές.

– Και βέβαια. Οι βασικότερες μάλιστα είναι δύο. Κάποιες είναι πιο παλιές, όπως το θέμα της ιδιωτικότητας, που είναι ίσως και το κυριότερο. Είκασι και στο παρελθόν πρόβλημα με την ιδιωτικότητα, τώρα με την Τ.Ν. έχουμε ακόμα μεγαλύτερο. Δεν είναι ένα πρόβλημα που το προκαλεί η Τ.Ν., αλλά που το ενισχύει. Είναι μια μορφή αντενέργειας που ελεγχοντας τα δεδομένα, μπορεί να εξάγει όλο

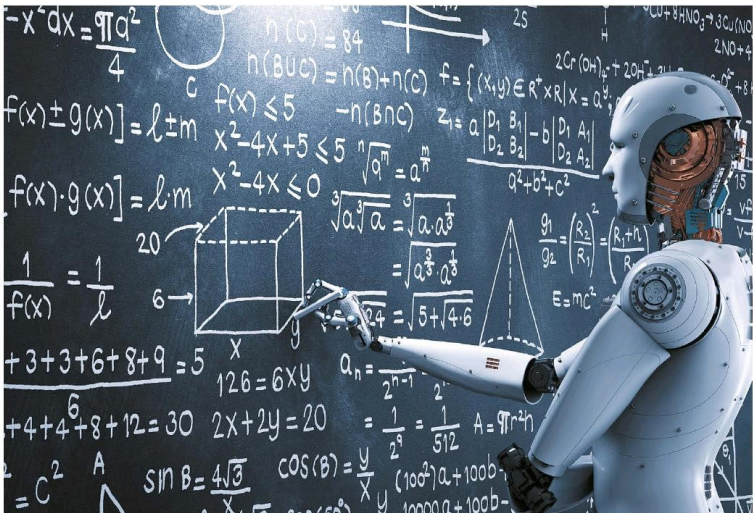
Ο Λουτσιάνο Φλορίντι, καθηγητής Φιλοσοφίας και Ηθικής της Πληροφορίας στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, είναι συγγραφέας μιας σειράς δοκιμίων για την ψηφιακή εποχή και την «εινφοσφαίρα».

Δεν έχει καταστρέψει ακόμα η Τ.Ν. την ανθρώπινη ανεξαρτησία. Μακροπρόθεσμα, όμως, θα το κάνει.

– Υπάρχουν πράγματα που πρέπει να αρχίσουμε να κοιτάζουμε πιο προσεκτικά γιατί είναι λιγότερο ορατά και είναι πιο μακροπρόθεσμα. Φανταστείτε μια μακροχρόνια ασθένεια που δεν εμφανίζεται ταχέως, αλλά σταδιακά χρόνο με τον χρόνο. Αυτή η ασθένεια ονομάζεται διάβρωση της αυτονομίας μας. Φανταστείτε λοιπόν ένα νεογέννητο παιδί που εκτίθεται επί 18 χρόνια σε αυτή την τεχνολογία, την Τ.Ν., όπου να γίνει ποτέ και να γίνει φρίκη. Κάθε μέρα, κάθε στιγμή, για όλα αυτά τα χρόνια η Τ.Ν., δίνει συμβουλές, υπενθυμίζει, κάνει προτάσεις, χειρισμούς, «αφού σου άρεσε αυτή η σειρά πινελιών θα σ' αρέσει κι αυτή η σειρά». «Θου άρεσε οι περσινές διακοπές σου στη λίμνη; Πιθανώς θα σου άρεσε να την επισκεφθείς ξανά». Φανταστείτε αυτά τα μικρά πράγματα. Με κάποιο τρόπο λοιπόν είμαστε πολύ ευάλωτοι, πολύ εύθραστοι. Δεν είναι ότι κάποιος προσπαθεί να κάνει κάτι μαχητικό, αλλά αυ-

και περισσότερες πληροφορίες, να συλλέγει όλο και περισσότερα δεδομένα, να τα επεξεργάζεται. Κι είναι παντού. Επειτα, υπάρχουν τεχνητές διακινδυνεύσεις, προβλήματα που προκαλούνται από την Τ.Ν. κι όχι από άλλες ψηφιακές τεχνολογίες. Αλγοριθμικές μεροληψίες, αδικίες, λάθη. Όλα αυτά τα προβλήματα είναι επίσης υπαρκτά. Δεν είναι εντελώς νέα βέρβια, αλλά γίνονται όλο και πιο σημαντικά, όσο επεκτείνεται η ίδια η Τ.Ν.

– Υπάρχει άραγε χώρος για εφησυχασμό; Μπορεί να μη μας απειλεί μια φυσική υπερνοημοσύνη που θα αρνείται να οβησει, αλλά συμβαίνει το ίδιο με τις άλλες απειλές;

«Αν αντί να μας χρησιμοποιήσει η τεχνολογία, η χρησιμοποιούμε εμείς, αν την ελέγξουμε, αν είμαστε εμείς υπεύθυνοι για τη λειτουργία της, μπορούμε να κάνουμε περισσότερα, με λιγότερους πόρους και πιο αποδοτικά από ποτέ άλλοτε».

– Υπάρχουν πράγματα που πρέπει να αρχίσουμε να κοιτάζουμε πιο προσεκτικά γιατί είναι λιγότερο ορατά και είναι πιο μακροπρόθεσμα. Φανταστείτε μια μακροχρόνια ασθένεια που δεν εμφανίζεται ταχέως, αλλά σταδιακά χρόνο με τον χρόνο. Αυτή η ασθένεια ονομάζεται διάβρωση της αυτονομίας μας. Φανταστείτε λοιπόν ένα νεογέννητο παιδί που εκτίθεται επί 18 χρόνια σε αυτή την τεχνολογία, την Τ.Ν., όπου να γίνει ποτέ και να γίνει φρίκη. Κάθε μέρα, κάθε στιγμή, για όλα αυτά τα χρόνια η Τ.Ν., δίνει συμβουλές, υπενθυμίζει, κάνει προτάσεις, χειρισμούς, «αφού σου άρεσε αυτή η σειρά πινελιών θα σ' αρέσει κι αυτή η σειρά». «Θου άρεσε οι περσινές διακοπές σου στη λίμνη; Πιθανώς θα σου άρεσε να την επισκεφθείς ξανά». Φανταστείτε αυτά τα μικρά πράγματα. Με κάποιο τρόπο λοιπόν είμαστε πολύ ευάλωτοι, πολύ εύθραστοι. Δεν είναι ότι κάποιος προσπαθεί να κάνει κάτι μαχητικό, αλλά αυ-

– Υπάρχουν πράγματα που πρέπει να αρχίσουμε να κοιτάζουμε πιο προσεκτικά γιατί είναι λιγότερο ορατά και είναι πιο μακροπρόθεσμα. Φανταστείτε μια μακροχρόνια ασθένεια που δεν εμφανίζεται ταχέως, αλλά σταδιακά χρόνο με τον χρόνο. Αυτή η ασθένεια ονομάζεται διάβρωση της αυτονομίας μας. Φανταστείτε λοιπόν ένα νεογέννητο παιδί που εκτίθεται επί 18 χρόνια σε αυτή την τεχνολογία, την Τ.Ν., όπου να γίνει ποτέ και να γίνει φρίκη. Κάθε μέρα, κάθε στιγμή, για όλα αυτά τα χρόνια η Τ.Ν., δίνει συμβουλές, υπενθυμίζει, κάνει προτάσεις, χειρισμούς, «αφού σου άρεσε αυτή η σειρά πινελιών θα σ' αρέσει κι αυτή η σειρά». «Θου άρεσε οι περσινές διακοπές σου στη λίμνη; Πιθανώς θα σου άρεσε να την επισκεφθείς ξανά». Φανταστείτε αυτά τα μικρά πράγματα. Με κάποιο τρόπο λοιπόν είμαστε πολύ ευάλωτοι, πολύ εύθραστοι. Δεν είναι ότι κάποιος προσπαθεί να κάνει κάτι μαχητικό, αλλά αυ-

– Υπάρχουν πράγματα που πρέπει να αρχίσουμε να κοιτάζουμε πιο προσεκτικά γιατί είναι λιγότερο ορατά και είναι πιο μακροπρόθεσμα. Φανταστείτε μια μακροχρόνια ασθένεια που δεν εμφανίζεται ταχέως, αλλά σταδιακά χρόνο με τον χρόνο. Αυτή η ασθένεια ονομάζεται διάβρωση της αυτονομίας μας. Φανταστείτε λοιπόν ένα νεογέννητο παιδί που εκτίθεται επί 18 χρόνια σε αυτή την τεχνολογία, την Τ.Ν., όπου να γίνει ποτέ και να γίνει φρίκη. Κάθε μέρα, κάθε στιγμή, για όλα αυτά τα χρόνια η Τ.Ν., δίνει συμβουλές, υπενθυμίζει, κάνει προτάσεις, χειρισμούς, «αφού σου άρεσε αυτή η σειρά πινελιών θα σ' αρέσει κι αυτή η σειρά». «Θου άρεσε οι περσινές διακοπές σου στη λίμνη; Πιθανώς θα σου άρεσε να την επισκεφθείς ξανά». Φανταστείτε αυτά τα μικρά πράγματα. Με κάποιο τρόπο λοιπόν είμαστε πολύ ευάλωτοι, πολύ εύθραστοι. Δεν είναι ότι κάποιος προσπαθεί να κάνει κάτι μαχητικό, αλλά αυ-

φρικό σενάριο, αλλά θεωρώ ότι ζούμε σε μια τέτοια κοινωνία ήδη.

– Τι μπορούμε να κάνουμε όλοι εμείς;

– Η αλήθεια είναι ότι μπορούμε να κάνουμε κάποια πράγματα. Το πρώτο είναι να αναγνωρίσουμε το πολύ λιγυρό γεγονός ότι ενώ αβίζει να προσπαθούμε να τους σώσουμε όλους, στην πραγματικότητα πολύ λίγοι θα σωθούν. Η καταστροφή μπορεί να την υποκειμενικά εκτιμούμε. Το κράτος φροντίζει να έχουν όλοι την ευκαιρία να πάρουν γνώσεις. Αξιοποιούν οι πάντες αυτή την ευκαιρία; Όχι. Θέλουμε να τους αναγκάσουμε διά της βίας; Όχι. Αυτή είναι η φιλελεύθερη κοινωνία. Μια κοινωνία που σου παρέχει ευκαιρίες αλλά δεν σου βάζει ένα όπλο στον κρόταφο λέγοντας σου «τώρα θα κάνεις αυτό ή το άλλο». Αυτό που προβλέπω είναι ότι η αγορά θα μας αντιμετωπίζει ολοένα και περισσότερο ως μέσα διαπραγμάτευσης, και μόνο κάποιοι λίγοι

θα αντιδράσει και θα λέει ότι δεν θα κάνω αυτό ή το άλλο. Αυτή η στάση όμως προϋποθέτει το εργαλείο αντίδρασης που ονομάζεται κριτική σκέψη.

Εμείς πρέπει να υπερασπιστούμε την αυτονομία, την ελευθερία, το οποίο θέλουμε να είμαστε, πόσο ανεξάρτητοι θα είναι οι αποφάσεις μας. Μπορεί η άμυνα μας να αφορά σε μικρές αποφάσεις, δίδουν δραματικές, του στυλ «δεν θάλω να γαντζώσω στη λίμνη, ή δεν θέλω καν να πάω διακοπές, ή δεν μου αρέσει πια το τσάι βελούδο, ακόμα κι αν μου άρεσε το δείνα, θέλω να το αλλάξω». Αυτό το θέμα είναι για εμένα ίσως το σημαντικότερο, αν και γενικότερα δεν επισημαίνεται όσο πρέπει. Φανταστείτε τις συνέπειες στην άμυνα, την υγεία, κοινωνικά ζητήματα. Επειδή αφορά τον κρόταφο λέγοντας, δεν κάνει μεγάλους τίτλους στις εφημερίδες. Δεν έχει καταστρέψει ακόμα η Τ.Ν. την ανθρώπινη ανεξαρτησία. Μακροπρόθεσμα, όμως, θα το κάνει.

Οι μελλοντικές γενιές θα είναι πιο σοφές με αυτές τις τεχνολογίες

– Να είμαστε αισιόδοξοι για το μέλλον;

– Δεν είμαι σίγουρος ότι θα μπορούσαν να σωθούν όλοι. Πολλοί άνθρωποι θα χαθούν. Αυτοί για παράδειγμα που ακουθούν συνεχώς τις μόδες. Κι είναι λιγυρό. Μπορείς βέβαια να δώσεις κριτική εργασία στους ανθρώπους, να τους εκπαιδεύσεις να μην πέφτουν στις παγίδες. Όπως λέει η Βίβλος «πολλοί αβίζουν στο κάλεσμα, αλλά λίγοι θα σωθούν». Εγώ θέλω να είμαι ακόμα πιο πεσιόδοξος λέγοντας ότι όλοι πρέπει να ακούσουν το κάλεσμα, πρέπει σε όλους να δοθεί η ευκαιρία να έχουν κριτική εργασία, να ζουν μια αυτόνομη, ελεύθερη ζωή. Αλλά πρέπει να είμαστε σκεπτικοί σχετικά με το πόσο το καταφέρνουν, ακόμα κι εγώ μερικές φορές

Χρειάζεται ήδη από σήμερα να αναλάβουν τις ηγεσίες οι μιλιάλες. Οι άνθρωποι που είναι στα 50 και στα 60 τους, συχνά δεν έχουν μια ξεκάθαρη κατανόηση της τεχνολογίας, των αναγκών.

πένθος στην παγίδα και βλέπω μια σειρά επειδή μου την πρότεινε το Netflix.

– Υπάρχει φωτισμός και η άλλη όψη του νομίσματος, σωστά;

– Τα πλεονεκτήματα που θα παράγει αυτή η τεχνολογία θα

είναι θηριώδη. Το θέμα είναι τι θα κάνουμε με αυτήν. Αν αντί να μας χρησιμοποιήσει η τεχνολογία, τη χρησιμοποιούμε εμείς, αν την ελέγξουμε, αν είμαστε εμείς υπεύθυνοι για τη λειτουργία της, μπορούμε να κάνουμε περισσότερα, με λιγότερους πόρους και πιο αποδοτικά από ποτέ άλλοτε. Φανταστείτε την περιπολικότητα μιας πόλης όπως η Αθήνα ή η Ρώμη. Χρησιμοποιούμε πολύ ισχυρές τεχνολογίες για να διαχειριστούμε την περιπολικότητα των πόλεων, την κυκλοφορία, τη μόνιμηση, τα απορρίμματα, αλλά επίσης και τη φορολόγηση. Ίσως η φορολόγηση μπορεί να γίνει πιο δικαιοσύνη αν αναστεθεί στην Τ.Ν. Μπορεί αυτή να αναγνωρίσει ευκολότερα τους μπατατοχίδες ή μπορεί να διανείμει δικαιοσύνη τους πόρους. Όσο

πιο περίπλοκος γίνεται ο κόσμος, τόσο πιο ισχυρά εργαλεία χρειαζόμαστε και η Τ.Ν. μπορεί να είναι μια λύση. Αυτό που λέω τα τελευταία χρόνια είναι ότι πρέπει να βάλουμε μαζί τις τεχνολογίες της Τ.Ν. και γενικότερα τις ψηφιακές τεχνολογίες με κάποια από τα προβλήματα που έχουμε, τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά. Να συνδεύσουμε μαζί το Πράσινο του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος, με το Μπλε των ψηφιακών τεχνολογιών.

– Πώς βλέπετε τον κόσμο στον οποίο θα μεγαλώσει ο πενήκτονος γιος μου αναφορικά με τις νέες τεχνολογίες;

– Το ερώτημα που τίθεται είναι: ποιο δρόμο παίρνουμε; Είναι σαν να βρισκόμαστε σε ένα

σταυροδρόμι. Θα πάμε δεξιά ή αριστερά; Θα χρησιμοποιήσουμε την Τ.Ν. για να προκαλέσουμε χάος ή θα τη χρησιμοποιήσουμε προς όφελός μας; Προς το παρόν, βλέπω ένα μείγμα. Βλέπω εξαιτίας πράγματα, αλλά βλέπω και φρατά πράγματα, όπως τις διακρίσεις στο αμερικανικό δικαστικό σύστημα. Από την άλλη έχουμε στην Οξφόρδη ένα πρόγραμμα που λέγεται «Oxford Programme on AI for the sustainable development goals» το οποίο υποστηρίζει τους βιώσιμους στόχους ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών και είναι εξαιρετικό. Αυτή τη στιγμή όμως παγκοσμίως κυριαρχεί η σύγκριση. Νομίζω ότι πολλά λάθη που κάνουμε σήμερα στο Διαδίκτυο, με να μοιραζόμαστε περισσότερο ως ποίμα από ό,τι πρέπει, είναι και ζητήματα

γενιές. Μια αναλογία είναι το αυτοκίνητο. Μεγαλώνοντας σε ένα περιβάλλον με αυτοκίνητα, έρω πώς να προφυλάσσεται από αυτά, πώς να τα χρησιμοποιήσω, τι πρέπει να προσέχω. Οι μελλοντικές γενιές θα είναι πιο σοφές με αυτές τις τεχνολογίες. Θεωρώ ότι χρειάζεται ήδη από σήμερα να αναλάβουν τις ηγεσίες οι μιλιάλες. Οι άνθρωποι που είναι σήμερα στα 50 και στα 60 τους, που έχουν σήμερα εξουσία, που διοικούν εταιρείες και κυβερνήσεις, συχνά δεν έχουν μια ξεκάθαρη κατανόηση της τεχνολογίας, των αναγκών. Νομίζω ότι τα πράγματα θα βελτιωθούν κάπως όταν θα εμπιστευτούν σε κρίσιμες θέσεις οι μιλιάλες ή όταν ο πενήκτονος γιος σας θα διοική κάποιο οργανισμό θα κάνει καλύτερη διαχείριση.